

На основу члана 17. став 5, члана 28. став 5, члана 30. став 3. и члана 31. став 4. Закона о добробити животиња („Службени гласник РС”, број 41/09),

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРАВИЛНИК

О УСЛОВИМА И СРЕДСТВИМА ЗА ЛИШАВАЊЕ ЖИВОТИЊА ЖИВОТА, НАЧИНУ ПОСТУПАЊА СА ЖИВОТИЊАМА НЕПОСРЕДНО ПРЕ КЛАЊА, НАЧИНУ ОМАМЉИВАЊА И ИСКРВАРЕЊА ЖИВОТИЊА, УСЛОВИМА И НАЧИНУ КЛАЊА ЖИВОТИЊА БЕЗ ПРЕТХОДНОГ ОМАМЉИВАЊА, КАО И ПРОГРАМУ ОБУКЕ О ДОБРОБИТИ ЖИВОТИЊА ТОКОМ КЛАЊА

(Објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 14/2010)

І. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником ближе се прописују услови и средства за лишавање животиња живота, начин поступања са животињама непосредно пре клања, начин омамљивања и искрварења животиња, услови и начин клања животиња без претходног омамљивања, као и програм обуке о добробити животиња током клања.

Члан 2.

Поједини изрази употребљени у овом правилнику имају следеће значење:

- 1) *депо* јесте објекат, односно простор за прихват и привремени смештај животиња у кланици у коме се животиње држе и негују до клања (штале, обори, надкривени простори, поља);
- 2) *обуздавање* јесте поступак којим се ограничава кретање животиње у циљу постизања ефикаснијег омамљивања, односно лишавања животиње живота;
- 3) *транспортни контејнери* јесу кавези, кутије или сандуци којима се допремају животиње до објекта за клање.

Члан 3.

Власник кланице, односно лице одговорно за животиње у кланици обезбеђује да животиње током њиховог смештаја и кретања у депоу, као и приликом њиховог обуздавања, омамљивања, клања, односно лишавања живота, не буду изложене узнемиравању, болу и патњи које је могуће избећи, као и да се према животињама поступа у складу са овим правилником.

II. УСЛОВИ И СРЕДСТВА ЗА ЛИШАВАЊЕ ЖИВОТИЊА ЖИВОТА

1. Општи услови за лишавање животиња живота

Члан 4.

Лишавање животиње живота обавља се на хуман начин који проузрокује тренутну и сигурну смрт.

Лишавање животиње живота на хуман начин мора се обављати уз претходно омамљивање животиње, осим код принудног лишавања живота ради прекида патње и бола насталог услед патолошког стања, повреде или заразне болести.

Клањем животиња, у смислу овог правилника, сматра се лишавање живота копитара, папкара, кунџа и живине, које укључује обуздавање, омамљивање и искрварење животиње.

2. Услови који се односе на клање животиња

Члан 5.

Свака кланица мора да има одговарајућу опрему и простор за истовар животиња из превозног средства.

Инструменти, прибор и друга опрема који се користе за омамљивање или клање животиња морају да буду конструисани, израђени, одржавани и коришћени на начин којим се постиже брзо и ефикасно омамљивање или клање.

Резервни инструменти, прибор и опрема који се користе за омамљивање или клање морају се држати на месту клања за случај потребе и морају се редовно одржавати и контролисати.

Члан 6.

Ако се животиње у кланицу не допремају у транспортним контејнерима, опрема за истовар животиња мора да има под који онемогућава клизање животиња и бочну заштиту.

У случају из става 1. овог члана, депо у кланици, поред услова прописаних посебним прописом, мора испуњавати и следеће услове, и то:

1) мора да има подове који на најмању могућу меру смањују опасност од клизања и који не узрокују повреде животиња када су у додиру са њима;

2) мора да има одговарајућу вентилацију, имајући у виду могуће екстремне вредности температуре и влаге, а ако постоји вештачка вентилација мора да буде обезбеђено да постоји и резервна вентилација за хитне случајеве при кваровима;

3) мора да има вештачко осветљење које је довољно јако да омогући обављање инспекцијског прегледа животиња у свако доба, а у случају потребе мора да има обезбеђен и додатни извор светлости;

4) мора да има опрему за везивање животиња, када је то потребно;

5) мора да има одговарајућу залиху простирке за животиње које се у депоу држе у току ноћи, када је то потребно;

6) пролази за животиње у депоу морају бити тако конструисани и тако организовани да је могућност повређивања животиња сведена на најмању могућу меру;

7) мостови, рампе и пролази у депоу морају да имају странице, ограде или другу врсту бочне заштите, како би се спречило испадање, односно падање животиња, с тим што излазне, односно улазне рампе у кланици морају да имају најмањи могући нагиб.

Ако је депо на отвореном простору у пољу, без природног заклона или хлада, животињама се мора обезбедити одговарајућа заштита од неповољних временских услова и осигурати да животиње ни у једном тренутку нису изложене физичким, хемијским или другим опасностима за њихово здравље.

3. Средства за лишавање животиња живота

1) Средства за лишавање живота животиња које се не узгајају ради производње крзна

Члан 7.

За лишавање живота животиња које се не узгајају ради производње крзна дозвољена су следећа средства, односно поступци, и то:

- 1) примена пиштоља или пушке;
- 2) примена електричне енергије;
- 3) излагање угљен диоксиду.

Изузетно од става 1. овог члана, за поједине врсте животиња министарство надлежно за послове ветеринарства (у даљем тексту: Министарство) може одобрити поступак декапитације, дислокације врата и употребу коморе са вакуумом, као поступке лишавања животиња живота.

Начин омамљивања животиња које се не узгајају ради производње крзна дат је у Прилогу 1, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део (у даљем тексту: Прилог 1).

Члан 8.

Примена пиштоља или пушке користи се за лишавање живота различитих врста животиња, нарочито гајене крупне дивљачи и јелена.

Примена електричне енергије и угљен диоксида користи се за лишавање живота различитих врста животиња, а у складу са тач. 3. и 4. Прилога 1.

Декапитација и дислокације врата користи се само за лишавање живота живине.

Примена коморе са вакуумом користи се само за лишавање живота, без искрварења, одређених врста животиња које се користе за исхрану људи, а које припадају врстама дивљачи из узгоја (препелица, јаребица, фазан) и мора се спроводити тако да се:

- 1) у херметички затвореној комори у којој се налазе животиње може брзо постићи вакуум применом снажне електричне пумпе;
- 2) вакуум одржава све док животиње не угину;
- 3) животиње групно превозе у контејнерима који су смештени у вакуумску комору посебно конструисану у те сврхе.

2) Средства за лишавање живота животиња
које се узгајају ради производње крзна

Члан 9.

За лишавање живота животиња које се узгајају ради производње крзна дозвољена су следећа средства, односно поступци, и то:

- 1) примена механичког уређаја са пенетрирајућим клином који пробија у мозак;
- 2) убризгавање прекомерне дозе анестетика;
- 3) примена електричне енергије која узрокује престанак рада срца;
- 4) излагање угљен моноксиду;
- 5) излагање хлороформу;
- 6) излагање угљен диоксиду.

Члан 10.

Примена механичког уређаја са пенетрирајућим клином који пробија у мозак из члана 9. тачка 1) овог правилника дозвољена је само ако одмах после овог поступка следи искрварење животиње.

Механички уређај из става 1. овог члана мора бити постављен тако да клин продре у кору великог мозга.

Члан 11.

Приликом убризгавања прекомерне дозе анестетика из члана 9. тачка 2) овог правилника дозвољено је користити само оне анестетике, дозе и начин примене који узрокују тренутни губитак свести после чега наступа смрт животиње.

Члан 12.

Приликом примене електричне енергије која узрокује престанак рада срца из члана 9. тачка 3) овог правилника, електроде морају бити постављене тако да електрична енергија пролази кроз мозак и срце.

У случају из става 1. овог члана користи се најмања јачина електричне енергије која доводи до губитка свести и престанка рада срца.

Када су у питању лисице, приликом примене електроде у уста и ректум лисице, просечна јачина електричне енергије мора износити 0,3 ампера у трајању од најмање три секунде.

Члан 13.

Приликом примене поступка из члана 9. тачка 4) овог правилника, животиње се могу излагати угљен моноксиду у комори која је пројектована,

израђена и одржавана на начин којим се онемогућава повреда животиња и у којој је могуће надzirати животиње.

Животиње се не могу уводити у комору ради излагања угљен моноксиду, док се не постигне концентрација угљен монооксида најмање 1% запремине, која је обезбеђена из извора 100%-тног угљен монооксида.

Угљен моноксид који производи уређај посебно прилагођен за ту сврху може се користити за лишавање живота животиња из фамилије *Mustelidae* и чинчила под условом да су тестови показали да је коришћени угљен моноксид:

- 1) прикладно охлађен;
- 2) филтриран у довољној мери;
- 3) очишћен од било каквих иритирајућих материја или гасова.

После удисања угљен монооксида, код животиње мора да наступи дубока општа анестезија, а затим сигурна смрт.

Животиње морају да остану у комори до наступања смрти.

Члан 14.

Примена поступка из члана 9. тачка 5) овог правилника може се користити за лишавање живота чинчила, под условом да:

1) је комора у којој се животиње излажу хлороформу пројектована, израђена и одржавана на начин којим се онемогућава повреда животиња и у којој је могуће надzirати животиње;

2) се животиње уводе у комору само када је ваздух засићен хлороформом.

После удисања хлороформа, код животиње мора да наступи дубока општа анестезија, а затим сигурна смрт.

Животиње морају да остану у комори до наступања смрти.

Члан 15.

Примена поступка из члана 9. тачка 6) овог правилника може се користити за лишавање живота животиња из фамилије *Mustelidae* и чинчила, под условом да:

1) је комора у којој се животиње излажу угљен диоксиду пројектована, израђена и одржавана на начин којим се онемогућава повреда животиња и у којој је могуће надzirати животиње;

2) се животиње уводе у комору тек када ваздух садржи највећу могућу концентрацију угљен диоксида из извора 100%-тног угљен диоксида.

После удисања угљен диоксида, код животиње мора да наступи дубока општа анестезија, а затим сигурна смрт животиње.

Животиње морају да остану у комори до наступања смрти.

3) Средства за лишавање животиња живота у циљу контроле болести

Члан 16.

Лишавање животиња живота у циљу контроле болести може се обавити једним од средстава, односно поступака за лишавање живота животиња у складу са одредбама чл. 7. и 8. овог правилника, који узрокују сигурну смрт животиња.

Министарство може за лишавање живота животиња које су при свести одобрити и друга средства, односно поступке за лишавање животиња живота, под условом да:

1) у случају примене средства, односно поступка који не изазива тренутну смрт животиње (нпр. пуцањ из пиштоља са пенетрирајућим клином) се спроведу све потребне мере да се животиња што пре лиши живота, а у сваком случају пре него што се освести;

2) се на животињи не спроводе никакви даљи поступци пре утврђивања њене смрти.

4) Средства за лишавање живота вишка једнодневних пилића и пилећих ембриона пореклом из инкубатора

Члан 17.

Једнодневни пилићи који представљају вишак из производње лишавају се живота у што краћем року.

За лишавања живота вишка пилића из става 1. овог члана могу се користити следећа средства, односно поступци, и то:

1) употреба механичког уређаја који изазива брзу смрт;

2) излагање угљен диоксиду.

Министарство може одобрити употребу и других научнопризнатих поступака лишавања животиња живота.

Члан 18.

Приликом лишавања животиња живота на начин предвиђен чланом 17. став 2. тачка 1) овог правилника, употребљавају се механички уређаји са брзоротирајућим оштрицама или другим одговарајућим наставцима.

Капацитет механичких уређаја из става 1. овог члана мора да буде одговарајући, како би се обезбедило тренутно лишавање свих животиња живота, чак и кад се рукује са великим бројем животиња.

Члан 19.

Приликом лишавања животиња живота на начин предвиђен чланом 17. став 2. тачка 2) овог правилника, животиње се смештају у атмосферу у којој је постигнута највећа могућа концентрација угљен диоксида који се снабдева из извора 100%-тног угљен диоксида. У тој атмосфери, животиње морају да остану до наступања смрти.

Члан 20.

Вишак пилећих ембриона пореклом из инкубатора, лишава се живота у што краћем року.

За тренутно лишавање живота сваког живог ембриона, сав инкубаторски отпад мора да буде обрађен механичким уређајима на начин прописан у члану 18. овог правилника.

Министарство може одобрити употребу и других научнопризнатих поступака лишавања животиња живота.

III. НАЧИН ПОСТУПАЊА СА ЖИВОТИЊАМА НЕПОСРЕДНО ПРЕ КЛАЊА

1. Општи услови поступања са животињама у кланицама

Члан 21.

По доласку у кланицу, животиње се морају истоварити у што краћем року.

Ако животиње није могуће одмах истоварити, животиње се морају заштитити од неповољних временских услова и мора им се обезбедити одговарајућа вентилација.

Животиње које могу повредити једна другу, држе се и смештају у депоу одвојено једне од других, у складу са врстом, полом, старошћу или пореклом.

Животиње у депоу се морају заштити од неповољних временских услова, а ако су биле изложене високим температурама и великој влажности расхлађују се на одговарајући начин.

Стање и здравствено стање животиња у депоу мора да се проверава ујутру и увече.

Животиње које су биле изложене болу или патњама у току превоза или по доласку у кланицу, као и животиње које још сисају, морају се одмах заклати, а ако то није могуће, потребно их је издвојити и заклати у што краћем року, а најкасније у наредна два сата.

Животиње које не могу да ходају, не смеју да се вуку до места клања, већ их је потребно лишити живота на месту где леже или, ако то је то могуће и ако то не изазива непотребну патњу, превести на колицима до места за клање.

2. Посеби услови поступања са животињама које се у кланицу не допремају у транспортним контејнерима

Члан 22.

У току истовара животиња које се у кланицу не допремају у транспортним контејнерим, према животињама се мора поступати са пажњом како би се поштеделе страха и узнемирености.

Приликом истовара, животиње се не смеју подизати повлачењем за главу, рогове, уши, ноге, реп или руно, нити на било који други начин који им може непотребно проузроковати бол, патњу или повреде и мора се обезбедити да се животиње не враћају уназад.

Када је то потребно, животиње се приликом истовара воде појединачно.

Члан 23.

Животиња се не сме упутити на место клања ако се клање неће обавити одмах по допремању.

У случају из става 1. овог члана животиња се мора сместити у депо.

Животињама које су смештене у депоу обезбеђује се да у свако доба имају на располагању воду за пиће у одговарајућој опреми за напајање.

Животиње које се у року од 12 сати од допремања у кланицу не закољу морају се нахранити, с тим што се храњење врши давањем умерене количине хране према потреби животиње и у одговарајућим временским размацама.

Животиње које се у кланици задрже 12 и више сати морају се привремено сместити у депоу и, по потреби, везати на такав начин да могу да легну без потешкоћа.

Када животиње нису везане, храна им се обезбеђује на начин који омогућава несметано храњење.

Члан 24.

Покретање, навођење и усмеравање животиња са једног на друго место у кланици мора да се врши са пажњом.

Приликом покретања, навођења и усмеравања, животиња се не сме ударати јаким ударцима, нити се сме применити притисак на осетљиве делове тела, реп животиња се не сме гњечити, увртати или ломити и животиње се не смеју притискати за очи.

Покретање, навођење и усмеравање животиња може да се врши лаким ударцем, уз коришћење платна, заставица и пластичних лопатица.

Прибор који се користи за покретање животиња ради навођења и усмеравања може да се користи само у кратком временском периоду и не сме да се користи у друге сврхе.

Приликом покретања животиња ради навођења и усмеравања, прибор за изазивање електро-шокова се сме употребити само за одрасла говеда и одрасле свиње које одбијају да се помере и ако испред тих говеда, односно свиња има довољно простора за кретање.

Примена електро-шокова може да се врши само на мишићима задњих ногу животиња из става 5. овог члана, а изазвани електро-шокови не смеју да трају дуже од две секунде и између њих мора да буде остављен довољно дуг период за реакцију животиње.

Коришћење прибора за електро-шокове се избегава увек када је то могуће.

3. Посебни услови поступања са животињама које се у кланицу допремају у транспортним контејнерима

Члан 25.

У случају када се животиње у кланицу допремају у транспортним контејнерима, са транспортним контејнерима у којима се превозе животиње мора се руковати пажљиво и не смеју се бацати, испуштати или превртати.

Када је то могуће, утовар и истовар транспортних контејнера мора да се врши водоравно и помоћу опреме.

Животиње које су допремљене у транспортним контејнерима са перфорираним или флексибилним дном, истоварују се са посебном пажњом, како би се избегле повреде.

Животиње могу да се истоваре појединачно из транспортног контејнера, ако конструкција транспортног контејнера то омогућава.

Животиње које су допремљене у транспортним контејнерима морају да се закољу у што краћем року, у противном их је потребно нахранити и напојити у складу са чланом 23. ст. 3. и 4. овог правилника.

IV. НАЧИН ОМАМЉИВАЊА И ИСКРВАРЕЊА ЖИВОТИЊА

1. Начин обуздавања и омамљивања животиња у кланицама

Члан 26.

Животиње се, пре омамљивања, клања, односно лишавања живота, морају обуздати на начин којим им се, колико је то могуће, најмање изазива бол, патња, узнемиреност, повреде или нагњечења.

У случају религиозног клања, говеда се пре клања обуздавају употребом механичких поступака како би се избегли бол, патња, узнемиреност, као и било каква повреда или нагњечење.

Пре омамљивања или клања, ноге животиња не смеју бити везане нити се животиње смеју качити.

Изузетно, живина и кунџи могу бити окачени за ноге ради клања, под условом да су спроведене одговарајуће мере које обезбеђују да су у тренутку омамљивања животиње довољно опуштене и да се клање може обавити ефикасно и без непотребног одлагања.

Животиње које се омамљују или лишавају живота применом механичке или електричне опреме у подручју главе, постављају се у такав положај да се опрема може применити и користити једноставно, прецизно и у одговарајућем трајању. За копитаре и говеда могу се примењивати одговарајућа помагала за ограничавање померања главе.

Животиње се у опреми за обуздавање не смеју држати ради одлагања омамљивања и клања.

Опрема за електрично омамљивање не сме се користити ради обуздавања или имобилизације, као ни за терање животиња.

Члан 27.

Животиње које се не узгајају ради производње крзна могу се омамљивати следећим поступцима:

- 1) применом пиштоља са пенетрирајућим клином;
- 2) ударцем у главу;
- 3) применом електричне енергије;
- 4) излагањем угљен диоксиду.

Омамљивање животиња из става 1. овог члана врши се у складу са Прилогом 1.

Животиње из става 1. овог члана могу се омамити само ако је могуће да одмах после омамљивања искрваре.

2. Начин искрварења животиња у кланицама

Члан 28.

Искрварење омамљених животиња мора се започети у што краћем року после омамљивања и мора бити брзо, обилно и потпуно, како би животиња искрварила пре него што поврати свест.

Искрварење омамљених животиња се изазива пресецањем бар једне вратне (каротидне) артерије или припадајућих крвних судова који их снабдевају крвљу.

Од пресецања крвних судова до завршетка искрварења животиња, не смеју се обављати никакви додатни поступци обраде или електрични надражаји на животињама.

Ручна помоћна средства за пресецање крвних судова врата морају бити расположива на месту где живина искрварује применом аутоматског уређаја за пресецање врата, тако да се у случају његовог квара живина може одмах заклати.

Када је за омамљивање, качење, дизање и искрварење животиња одговорно једно лице, то лице мора да спроведе све те поступке по њиховом редоследу на једној животињи пре него што их започне на другој.

3. Начин обуздавања, омамљивања и искрварења животиња изван кланица

Члан 29.

Када се животиње кољу изван кланица, морају се обуздати, омамити и искрварити у складу са одредбама чл. 26, 27. и 28. овог правилника, изузев када власник у домаћинству за сопствене потребе коље живину, куниће, свиње, овце и козе, у ком случају је обавезно омамљивање пре клања свиња, оваца и коза, на начин који је прописан овим правилником.

V. УСЛОВИ И НАЧИН КЛАЊА ЖИВОТИЊА БЕЗ ПРЕТХОДНОГ ОМАМЉИВАЊА

Члан 30.

Клање живине и кунића које се обавља у домаћинству за сопствене потребе, врши се без омамљивања, на начин и средствима који доводе до тренутне смрти животиње.

Принудно клање ради прекида патолошког стања животиње које може довести до угинућа због тешких повреда насталих услед несреће или из других здравствених разлога може да се врши без омамљивања, ако нема услова за омамљивање.

У случају из става 2. овог члана, повређене или оболеле животиње морају се заклати, односно лишити живота на лицу места.

Изузетно од става 3. овог члана, ветеринарски инспектор може одобрити превоз повређене или оболеле животиње ради клања, односно лишавања живота, под условом да такав превоз не изазива додатну патњу животиње.

Религиозно клање животиња обавља се без омамљивања, у складу са прописима верске заједнице регистроване у Републици Србији.

VI. ПРОГРАМ ОБУКЕ О ДОБРОБИТИ ЖИВОТИЊА ТОКОМ КЛАЊА

Члан 31.

Послове везане за обуздавање, омамљивање и клање животиња, осим живине и кунића који се кољу у домаћинству и за сопствене потребе, може да обавља лице које је обучено за добробит животиња током клања.

Члан 32.

Обука о добробити животиња током клања врши се у складу са Програмом обуке о добробити животиња током клања датом у Прилогу 2, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Програм из става 1. овог члана обухвата проверу познавања закона и других прописа који се односе на заштиту добробити животиња, као и њихову практичну примену.

VII. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 33.

Даном ступања на снагу овог правилника престају да важе одредбе члана 7. став 2. и члана 13. став 2. Правилника о начину обављања ветеринарско-санитарног прегледа и контроле животиња пре клања и производа животињског порекла („Службени лист СФРЈ”, број 68/89 и „Службени лист СЦГ”, број 10/03).

Члан 34.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана од објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, осим одредбе члана 31. која ступа на снагу 1. јануара 2012. године.

Број: 110-00-00274/2009-09
У Београду, 5. марта 2010. године

МИНИСТАР

др Саша Драгин

4827010.0063.19.Doc/1

НАЧИН ОМАМЉИВАЊА ЖИВОТИЊА КОЈЕ СЕ НЕ УЗГАЈАЈУ РАДИ ПРОИЗВОДЊЕ КРЗНА

1. Омамљивање пиштољем са пенетрирајућим клином

Приликом омамљивања животиња које се не узгајају ради крзна, пиштољ са пенетрирајућим клином мора бити намештен тако да клин продре право у кору великог мозга животиње.

Приликом омамљивања, није дозвољено пуцати у потиљак говеда.

Изузетно, овце и козе могу бити омамљене применом пиштоља са пенетрирајућим клином на потиљку, уколико рогови онемогућују његову примену на челу главе.

У случају из става 3. ове тачке, позиција поготка мора бити непосредно иза основе рогова, пиштољ усмерен према устима, а искрварење животиње мора започети у року од 15 секунди од пуцња.

Приликом употребе пиштоља са пенетрирајућим клином, лице које обавља омамљивање мора да провери да ли се клин потпуно враћа на почетни положај. Ако се клин не враћа потпуно на почетни положај, пиштољ не сме да се користи поново све док не буде поправљен.

Животињама се не сме фиксирати глава, ако одмах неће бити омамљене и не смеју се сместити у простор за омамљивање, ако лице које обавља омамљивање није спремно да омамљивање обави одмах.

2. Ударац у главу

Ударац у главу је дозвољен искључиво уз употребу механичког уређаја који делује ударцем на лобању.

Лице која обавља омамљивање мора применити уређај у правилној позицији и користити пуњење одговарајуће снаге, у складу са упутством произвођача, како би се постигло ефикасно омамљивање без ломљења лобање.

У случају производних партија са малим бројем кунића када се не користи механички пнеуматски ударац у лобању, поступак се спроводи на начин да животиња тренутно остане без свести и да у том стању остане до смрти.

3. Омамљивање електричном енергијом

3.1. Електроде

Електроде се постављају тако да обухвате главу животиње како би струја прошла кроз мозак.

Морају бити предузете одговарајуће мере како би се осигурао добар контакт електрода са кожом, посебно уклањањем вишка вуне или влажењем коже.

Код појединачног омамљивања животиња, опрема за омамљивање електричном енергијом мора да:

1) има уређај за мерење отпора у току рада опреме који онемогућава његов рад, ако није могуће постићи најмању потребну јачине електричне енергије;

2) има уграђен звучни или видљиви уређај који показује дужину времена примене електричне енергије на животињи;

3) буде спојена на уређај који показује напон и јачину струје у току рада, постављен тако да га лице које обавља омамљивање јасно види.

Јачина електричне енергије и трајање омамљивања електричном енергијом морају бити такви да се осигура да животиња тренутно изгуби свест и остане без свести до настанка смрти.

3.2. Базени за омамљивање

Приликом употребе базена за омамљивање живине, ниво воде у базену мора бити прилагођен, како би се обезбедио добар контакт воде са главом сваке јединке.

Јачина и трајање електричне енергије одређује се инструкцијама из члана 4. овог правилника, и морају бити такви да се осигура да животиња тренутно изгуби свест и остане без свести до наступа смрти.

Код групног омамљивања живине у базенима, мора се одржавати напон који је потребан за електричну енергију довољне јачине за омамљивање сваке јединке.

Да би се осигурало да електрична енергија пролази правилно, предузимају се одговарајуће мере тако да се осигура добар електрични контакт и влажење места додира лире и ногу живине.

Базен за омамљивање живине мора величином и дубином да одговара врсти и категорији живине која се коље и не сме се преливати на улазу. Електрода која је уроњена у воду мора пролазити целом дужином базена.

Ако је то неопходно, на месту клања обезбеђује се резервни уређај за омамљивање.

4. Омамљивање свиња излагањем угљен диоксиду

Концентрација угљен диоксида за омамљивање свиња мора износити најмање 70% запремине.

Комора у којој се свиње излажу угљен диоксиду и опрема која се користи за пренос свиња кроз њу, мора бити пројектована, израђена и одржавана на начин који обезбеђује да се избегну повреде свиња и притисак на грудни кош, и таква да свиње у њој могу стајати усправно све док не изгубе свест. Опрема која се користи за пренос свиња кроз комору и комора морају бити одговарајуће осветљени тако да свиње могу видети једна другу или своју околину.

Комора мора бити опремљена уређајима за мерење концентрације гаса на месту највише концентрације гаса којој се животиње излажу, као и светлосним и звучним знаком упозорења уколико концентрација угљен диоксида падне испод потребног нивоа.

Свиње се смештају у просторе или контејнере у којима могу видети једна другу и конвејером се транспортују у комору за омамљивање у року од 30 секунди од уласка у постројење. Свиње морају бити транспортоване што је могуће брже од уласка до места највише концентрације угљен диоксида, где морају бити изложене угљен диоксида довољно дуго да остану без свести до наступа смрти.

5. Омамљивање живине излагањем гасовима

Омамљивање живине угљен диоксидом примењује се на омамљивање кокошака и ћурака, а не примењују се на осталу домаћу живину.

Мешавине гасова који се користе за омамљивање живине састоји се од:

1) 40% угљен диоксида, 30% кисеоника и 30% азота и користи се тако што је живина изложена овој мешавини гасова у трајању од најмање два минута, а после тога је изложена у трајању од једног минута 80% угљен диоксида, или

- било које мешавине аргона, азота или других инертних гасова са атмосферским ваздухом и угљен диоксидом, при чему концентрација угљен диоксида не сме бити виша од 30%, са максимално 2% резидуалног кисеоника, при чему је живина овој мешавини гасова изложена у трајању од најмање два минута, или

- аргона, азота, других инертних гасова или било које мешавине ових гасова у атмосферском ваздуху, са максимално 2% резидуалног кисеоника, при чему је живина овој мешавини гасова изложена у трајању од најмање два минута, или

2) угљен диоксида најмање концентрације од 55%, при чему је живина деловању угљен диоксида изложена у трајању од најмање два минута.

Гасови под притиском морају бити вапоризовани пре употребе у комори и морају да буду на собној температури да би се спречио температурни шок. Чврсти гасови при температури смрзавања не смеју се додавати у комору.

Мешавине гасова морају бити влажене.

Одговарајућа мешавина кисеоника и угљен диоксида која се примењује мора стално да се одржава у комори у висини живине како би наступила аноксија.

У случају да живина која је изложена мешавини гасова показује знаке враћања у свесно стање, потребно је продужити време излагања гасу.

Комора мора бити опремљена уређајима за мерење концентрације кисеоника и/или угљен диоксида унутар коморе, и то у висини живине, као и светлосним и звучним знаком упозорења уколико концентрација угљен диоксида падне испод потребног нивоа.

Систем мора имати способност одржавања потребне концентрације гасова унутар коморе.

У току коришћења, концентрација кисеоника и/или угљен диоксида у комори мора стално бити праћена и на уређају видљива лицу које управља системом за омамљивање.

Опрема за омамљивање живине гасом мора бити израђена и одржавана на начин који осигурава да се живина не повреди при проласку кроз њу.

ПРОГРАМ
ОБУКЕ О ДОБРОБИТИ ЖИВОТИЊА ТОКОМ КЛАЊА

Програм обуке о добробити животиња током клања састоји се од:

1. Основа из области заштите животиња при клању, односно лишавању живота;
2. Основа из области која уређује померање, односно покретање животиња, и то:
 - 1) истовар животиња из превозних средстава;
 - 2) покретање животиња у просторима кланице од места истовара до депоа и од депоа до места обуздавања, омамљивања и клања;
3. Основа који се односе на услове које морају испуњавати објекти, односно простори за прихват и привремени смештај животиња у кланици (депо), као и основна начела заштите животиња у депоу;
4. Основа који се односе на начин обуздавања животиња пре клања;
5. Основних начела и допуштених поступака омамљивања;
6. Постака при клању и искрварењу животиња;
7. Практичног или аудио визуелног приказивања поступака из овог програма.

